

RESERVATION
2021-07-06**Ang Yttrande gällande remiss i ärenden om tillåtlighet och tillstånd till anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall**

Vid kommunfullmäktiges sammanträde 2021-07-06 yrkade Bertil Alm (C) att kommunfullmäktige skulle besluta att i yttrande till miljödepartementet meddela att Östhammars kommun inte motsätter sig att avgörandet som avser Clab fattas i ett separat beslut.

Undertecknade reserverar oss mot kommunfullmäktiges beslut att motsätta sig ett separat beslut om utökat drifttillstånd för Clab från beslutet om slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall.

Det är både juridiskt och praktiskt möjligt att fatta separat beslut om Clab, vilket utvecklas nedan.

Det är dock viktigt att göra några klargöranden.

- Tillåtlighetsprövningen enligt miljöbalken gäller slutförvaret för använt kärnbränsle och inkapslingsanläggningen Clink.
- Clab är en befintlig anläggning där SKB sökt tillstånd om utökad lagring från 8.000 ton till 11.000 ton. För utökat tillstånd för Clab krävs inget tillåtlighetsbeslut enligt miljöbalken.

Kärnavfallsrådet har lämnat ett antal skrivelser som förtydligar de komplicerade frågorna och som är värda att beakta.

Slutförvaret för använt kärnbränsle och inkapslingsanläggningen Clink

Mark- och miljödomstolen har inte godkänt SKB:s ansökan om ett slutförvar för använt kärnbränsle. I debatten påstås att mark- och miljödomstolen godkänt SKB:s ansökan om ett slutförvar för använt kärnbränsle. Det stämmer inte. Det finns många och komplexa frågor som regeringen behöver klarlägga och ta hänsyn till. Det viktigaste är inte att ett beslut sker skyndsamt, utan att det är välgrundat.

Mark- och miljödomstolen bedömde 2018 att det behövs ytterligare underlag om kapseln för att slutförvaret ska kunna tillåtas.

Domstolen ansåg att riskerna med kopparkapslarna var ofullständigt utredda och att ansökan inte klarade miljöbalkens krav. Domstolen baserade sin slutsats på den riskbedömning som presenterades under huvudförhandlingen och konstaterade:

"Vid en samlad riskbedömning enligt miljöbalken ger det nuvarande underlaget inte stöd för att slutförvarsanläggningen är tillåtlig, eftersom det fortfarande finns osäkerheter om kapseln som ska innesluta det använda kärnbränslet under mycket lång tid. Beviskravet kan därför inte anses uppfyllt, även med hänsyn till att det inte krävs full utredning om slutförvarsanläggningens säkerhet i tidsperspektivet 100 000 år och längre."

RESERVATION
2021-07-06

Inget land i världen har ännu upprättat ett slutförvar för använt kärnbränsle. Finland har börjat bygga, men inget använt kärnbränsle har deponerats. Att bygga och driva ett slutförvar är ett långsiktigt projekt, det kan ta upp till ett sekel.

SKB kompletterade sina ansökningar i april 2019. Strålsäkerhetsmyndigheten, som 2018 tillstyrkte ansökan i sitt yttrande till regeringen, tillstyrkte även kompletteringarna.

Kärnavfallsrådet yttrade i september 2019 bland annat att det finns osäkerheter när det gäller gjutjärnsinsatsen (som finns i kopparkapseln) och hur den påverkas av den intensiva strålningen från kärnavfallet och av den vätgas som naturligt bildas inuti kapseln under rådande förhållande. Det kan leda till försprödning av gjutjärnet och detta måste bli föremål för ytterligare forskning.

Om gjutjärnets mekaniska egenskaper förändrats och kopparkapseln utsätts för yttre mekanisk påverkan genom rörelser i omgivande berg kan gjutjärnsinsatsen, och därmed hela kopparkapseln, spricka. I den efterföljande diskussionen har Strålsäkerhetsmyndigheten framhållit att säkerhetsfrågorna bör ses i ett systemperspektiv och bedömer att SKB visat att slutförvarssystemet uppfyller högt ställda krav på strålsäkerhet.

Enligt lag ska regeringen bedöma samtliga frågor kopplade till ett slutförvar för använt kärnbränsle. Domstolens yttrande, SKB:s kompletteringar samt Strålsäkerhetsmyndighetens och andra organisationers yttranden över dessa kompletteringar utgör viktiga underlag för regeringens prövning.

Det finns dock ingenstans dokumenterat att de kompletteringar som gjorts skulle ha prövats av någon med domstolens kompetens och perspektiv utöver de invändningar som Kärnavfallsrådet framfört.

Regeringens kommande beslut kan medföra konsekvenser för människor och miljö i årtusenden. Om det finns vetenskapligt grundat tvivel om ett slutförvars säkerhet medger inte miljöbalken tillåtlighet. I sådana fall kan Högsta förvaltningsdomstolen i en eventuell rättsprövning upphäva ett beslut om tillåtlighet.

Om SKB får tillstånd blir uppförande och drift av ett slutförvar för använt kärnbränsle en tidigare aldrig genomförd verksamhet. Den planeras pågå intill slutet av innevarande sekel.

Centralt mellanlager för använt kärnbränsle Clab

Kärnavfallsrådet pekar i skrivelse till regeringen 23 mars 2021 på att det är juridiskt möjligt att separera frågan om att utöka lagringskapaciteten i Clab från frågan om inkapslingsanläggningen Clink i SKB:s slutförvarsansökan.

Att utöka lagringskapaciteten i Clab innebär inte en väsentlig ändring av verksamheten i Clab och inte heller att det är någon ny anläggning. Det är en planerad åtgärd i en befintlig anläggning som avses att genomföras.

RESERVATION
2021-07-06

Vidare skriver Kärnavfallsrådet:

Drifttillståndet för Clab, som innehas av SKB, gäller för en kärnteknisk verksamhet avseende lagring av använt kärnbränsle och hårdkomponenter. Att ändra verksamheten till att omfatta slutförvaring skulle strida mot det givna tillståndet.

Samordning och särskiljning av prövningar sammanfogade SKB i sin ansökan om utökad mellanlagring i Clab till resten av sin ansökan. Syftet med att samordna prövningen av kapacitetsökningen i Clab, Clink och slutförvaret var att effektivisera handläggningen av de skilda ärendena och därigenom åstadkomma processekonomiska fördelar för, i detta fall, SKB.

En samordning av ärendena gäller alltså inte prövningen i sak. Det är den som prövar ärendet som också beslutar om att samordna prövningen, d.v.s. mark- och miljödomstolen eller i detta fall regeringen. Ett sådant beslut kan också ske efter yrkande av den sökande. (Se 3 kap 1 a § lagen (2010:921) lagen om mark- och miljödomstolar). Den som prövar ärendet kan också när som helst särskilja ett mål som har förenats om det är till nytta för saken att det ena beslutet tas före det andra. Ett beslut att särskilja ett mål kan inte överklagas särskilt annat än om målet skulle försenas till följd av att frågorna särskiljs.

Rådet avsåg med sin skrivelse till regeringen den 23 mars att peka på möjligheten att ta ställning till frågan om en kapacitetsökning av Clab utan att därmed föregripa ett beslut i slutförvarsfrågan. Det är alltså juridiskt möjligt för regeringen att separera SKB:s yrkanden om kapacitetsökning i Clab från resten av ansökningarna. En separering av frågan om kapacitetsökning i Clab från resten av SKB:s ansökningar kan undvika den energikris som flera aktörer menat skulle uppstå om Clab med nuvarande tillstånd inom kort blir fullt.

Samtidigt är det viktigt att framhålla att Clab inte får förbli ett mellanlager under längre tid än nödvändigt och att regeringens slutförvarsbeslut inte försenas.

Kärnavfallsrådet anser att öppenhet, deltagande och insyn är viktiga frågor. Dit hör frågor om internationellt samråd om SKB:s ansökan liksom frågor som väckts av den senaste utvecklingen på det vetenskapliga området. En annan är hur öppenhet och transparens kan möjliggöras i en fortsatt process om SKB får tillstånd.

Rådet anser att det primära är att regeringen ges förutsättningar att fatta ett genomarbetat och välgrundat beslut.

RESERVATION
2021-07-06

För att undvika missförstånd är det viktigt att framhålla det faktum att Clab, enligt sina tillstånd enligt miljöbalken och kärntekniklagen, inte får eller kan bli något slutförvar.

I debatten har också hävdats att Clab skulle vara en central del i hela slutförvarsansökan och att fatta ett separat beslut skulle innebära en väsentlig ändring av förutsättningarna för kommunens tidigare beslut. Clab har varit en icke-fråga i Östhammars kommuns beredning och hantering av slutförvarsfrågan. Clab är en befintlig anläggning där använt kärnbränsle mellanlagras i avvaktan på ett slutligt omhändertagande i ett slutförvar. Beslut kring Clab omfattas inte heller av några kommunala vetobeslut. Detta tydliggörs enklast av att utökningen av lagringskapaciteten inte kräver något tillåtlighetsbeslut.

Vi anser att kommunfullmäktige borde ha beslutat att i yttrande till miljödepartementet meddela att Östhammars kommun inte motsätter sig att avgörandet som avser Clab fattas i ett separat beslut.

Bertil Alm (C)

Cecilia Bernsten (C)

Lisa Landberg (C)